

Žohnowanje z dobreho stareho časa

Bóh daj tebi wot rosy njebjes a wot tučnosće zemje a žita a wina nadosć.

1 Mójz 27,28

Kajke rjane to žohnowanje z dobreho stareho časa! Z časa, hdyž ludžo muku a wino hišće jako dar z njebjes wobhladowachu, hdyž njemóžachu hišće wšitko kóždy čas w titach abo blešach we wobchodze nakupować.

Słowa žohnowanja přeprašuju k wužiwaniu. Wobrazy poľne poezije wotewrja so před nutrkownym wóčkom. Kak rady bych rosu njebjes a tučnosć zemje w mojej jědźi pytnył. Kak rady bych chcył sej zorno z pola a kitku wina słodzeć dać. Cyle spěšnje pak sym potom při našich džensnišich temach, kiž su mi tež wažne: naslědnosć, fairnosć abo brojenje.

Bóh daj tebi wot rosy njebjes a wot tučnosće zemje a žita a wina nadosć.

Tak požohnowa něhdy zestarjeny nan swojeho najstaršeho syna. Tehdy w dobrych starych časach njeda nan z tym jenož swoje swětno wobsydstwo, ale tež swoju wěru na swojeho namrěwca dale. Je to wěra do cyle wosebiteho Boha, kotryž bě swójbu wuzwolił. Bóh, kotrehož žohnowanje woznamjenješe wuzwolenje, zbožo, wěste derjeměće a wjele potomnikow. Bóh, kotryž chcyše z tuteje swójby wulki lud sćinić. Bóh, kotryž bě tutón lud žohnował a sćinił k žohnowanju za zemju.

Kak rady bych džensa swoju wěru do Boha přichodneje generaciji dale dał. Kak rady bych svoje wjesele nad tutymi starymi słowami a stawiznami, w kotrychž hodźi so Bóh namakać, dale dał. Kak rady bych žohnowanje dale dał, kotrež z jara starych časow pochadza a tež džensa hišće swoju móc wuwija.

Stary Izaak, kotryž widžeše swój kónc přińć, posylni so ze słódnej džiwinu, kotruž bě jeho najstarši syn Ezaw za njeho třělił a spřihotował. A dari jemu z cyleje wutroby tute žohnowanje, kotrež jemu zbožo a bohatstwo slubi. Žohnowanje, kiž měješe

jeho k džělej Božeho dobreho plana z tuty m swětom sćinić.

Žohnowanje z dobreho stareho časa, w kotrymž bě hišće wšo w porjaku ...

Tola ničo njebě w porjaku!

Mjaso, kotrež bě Izaak jěł, njeběše žana džiwinu, ale koza!

wječor błudžeše samlutki w pusćinje, čekajo před swojim rozhněwanym bratrom.

Haj, naposledk dósta Jakub wot rosy njebjes a wot tučnosće zemje a žita a wina nadosć. Ale hač tam bě to daloki puć – přez wyšiny a nižiny, přez dołhe dyrdomdejske, ale přeco žohnowane žiwjenje.

Winica w Cossebaude

Foto: Thomas Haenchen

Syn, kotrehož bě požohnował, njeběše Ezaw, ale jeho młódši bratr Jakub, kotryž bě so předrasćil.

Wobsydstwo, kotrež chcyše dale dać, njeje požohnowany Jakub zdžědźil ...

Žohnowanje pak rozwiwaše swoju móc! Wuhna Jakuba ze swojeho přitulneho doma, hdžež bě dosć zorna a wina. Hišće samsny

Tute žohnowane hrono, kiž je měsačne hrono za junij, nam pokaza, što móže so wšitko stać ...

Bóh daj tebi wot rosy njebjes a wot tučnosće zemje a žita a wina nadosć – a přewodź će přez twoje cyle swójске, dyrdomdejske, ale přeco žohnowane žiwjenje!

Thomas Haenchen

Křiže na wjerškach horow

Lube džěci, hdyž slyšimy wo křižu na horje, myslimy zawěsće wšitcy na horu Golgata z jutrowneje stawizny. Tak myslí tež Julija. Na tutej horje blisko Jerusalema su Jezusa křižowali. Na pućowanskich dowolach w Alpach je mi napadnyło, zo steja tam skoro na wšitkich wjerškach horow křiže. Tež w druhich horinach sym je potom wuhladała, samo w našej bliškej wokolnje. W Žitawskich horinach abo w Sakskej Šwicy wita nas křiž, hdyž smy wjeršk docpěli. Snano sće tajki tež hižo widželi? Ja sym so prašała: Čehodla steja křiže na wjerškach horow?

Tradicija pochadźa woprawdže z Alpow, a to hižo z 13. lětstotka. Za ludźi tehdy bě to něšto jara wosebite na wysokej horje stać. Njedawachu hišće wuteptane pućiki a tež žane hosćency za slódnu přestawku, dokelž so jenož jara zřědko pućowaše. Hdyž pak tola raz něchtó na wjeršku hory steješe, džywaše so přez wulkotny wuhlad na kraj dokoławokoło a bě džakowny, zo je cil docpěť. Pućowar začuwaše so Bohu blisko a tuž postaji druhdy jako symbol křiž.

Pozdžišo w 16. lětstotku markěrowachu křiže tež hranicy mjez wosadami a hórskimi pastwami. W 19. lětstotku so wone postajichu, hdyž bě so krosnowanje na wysoku horu přeni raz poradžilo. Tež wědomostnicy chychu nětko

w horinach slědźić a zaměstnichu tuž w křižach blyskowody a instrumenty za měrjenje wjedra. Tehorunja služachu jako dydk k wuměrjenju krajiny.

Najwjace křižow na wjerškach horow nastajichu so pak po Druhej swětowej wójnje. Ludžo chychu na padnjenych dopominać a so zdobom Bohu džakować za tych, kotřiž běchu so z wójny domoj wróćili.

A kak je to džensa? Křiž na horje woznamjenja za kóždoho pućowarja něšto hinašeho. Za jedneho je rjany motiw za fotografowanje a za druhého znamjo za docpěće wjerška hory. Za nas křesćanow móže křiž nadžijepočne znamjo być. Wón dopomina nas, zo je Jezus wumrěť a zaso z rowa stanyť.

Mi wosobinsce lubi so křiž tež jako symbol lubosće. Wón wobsteji z dweju hrjadow. Padoruna hrjada pokazuje na lubosć

Boha k nam čłowjekam. Wodoruna hrjada skedźbnja na lubosć mjez čłowjekami, kotraž je za měrliwe zhromadne žiwjenje trěbna.

Waša **Katja Meyerowa**

Mjetelčkowe hódančko

Wonka lětaja nětko wšelake družiny mjetelčkow, tak tež w našim hódančku. Zwobraznjenej stej přeco dvě mjetelčce samsneje družiny. Namakaće prawe poriki?

Rys.: Katja Meyerowa

Serbski domizniski dzeń

18. junija we Wojerecach a w Brětni

- 10.00 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom w Janskej cyrkwi we Wojerecach
- 11.30 jězba ze zaprahami do Brětnje
- 12.45 wobjed we wobydlerskim domje
- 14.00 spěwanje ludowych spěwow, knižny poskitk, postrowy
- 14.30 wustup džěćaceje rejowanskeje skupiny z Brětnje
- 15.15 kofej
- 15.45 kónčna nutrnosť a balonowy postrow

Wšitkich zajimcow přeprašuje

Serbski džěłowy kruh Janskeje wosady we Wojerecach

Přednošk w Klukšu

Srjedu, 14. junija, přednošuje dr. Lubina Malinkowa w 19.30 hodź. w Klukšanskej cyrkwi wo Klukšu jako mjezynarodnym nabožnym centrumje we 18. lětstotku. W srjedzišću přednoška steja Klukšanski seminar a z nim zwjazane wosobiny a podawki. Wobwliwowane wot Franckowych wustawow w Halle a Bratrowskeje jednoty w Ochranowje nasta w Klukšu seminar, na kotrymž so němcy, serbscy a čěscy duchowni a wučerjo wukubłachu. Chowancy seminara přeložowachu nimo teho knihi do serbsčiny. Přednošk budže w němskej rěči.

Spěwanje we Wuježku

Přeprašujemy wutrobnje na spěwanski a čitanski wječork Bukečanskeje Bjesady 29. junija we 18.00 hodź. we Wuježku 31a pola Krygarjec. Čitataj Měrana Cušcyna a Marko Grojlich.

Bukečanska Bjesada

Wobnowjene Bukečanske pišćele znova poswjećene

Trěbne běchu wšitke naprawy, kiž su so w minjenych měsacach na pišćelach w Bukečanskim Božim domje přewjedli. (Wužiwanje słowa „pišćele“ poprawni so z tym, zo je powšitkownje znate. W słowniku z lěta 1866 namakamy nimo słowa „byrgle“ tež „gěrla“, w Bukečanskej wosadze wužiwaše so „gědle“.) Lědma bě hišće možno, spěwanje kěrlušow z nimi přewodźeć. Zhromadnje z wěcywustojnymi postaji so nardawka za wobšěrnú rekonstrukciju instrumenta, kiž dowěri so nazymu lěta 2021 pišćelotwarkej firmje Ekkeharta Grossa we Wadecach.

Symbolisce započachu so džěla na žnjowodžaknym swjedženju lěta 2021, hdyž wutwari mišter Gross na kemšach najwjetšu pišćel, kotraž dósta za čas wobnowjenja swoje městno při stołpje pódla wołtara. Zaměr rekonstrukcije bě, zo wróci so pišćelam zaso swojorazny zwuk kaž bě sej jón Herrmann Eule při jich natwarje w lěće 1887 wotmyslił. Loňšu kermušu měješe wobnowjenje zakončene być, štož pak so wšelakich přičin dla dliješe. Tak postaji so termin poswjećenja na njedźelu Rogate, 14. meje.

Rjane wjedro porjeńši dzeń, hdyž zwony w 14.00 hodź. k swjatočnej Božej službje

wołachu. Přeprošeni darićeljo, wosadni a hosćo z wokoliny a wotdaloka přichwatachu w bohatej ličbje. Dostojnje wupyšeny Boží dom wšitkich na wulki swjatk witaše.

K zahajenju spěwaše chór a capella pod nawodom kantorki Elki Gross. Z krótkej narěču a swjedženskej modlitwu poswjećili wosadni farar Thomas Haenchen pišćele. Po tym bě tak daloko, zo móžachu zaso Bohu k česći a wosadze k wjeselu zakliněć. Kantorka zahra „Suite Gothique“ wot Leóna Boellmanna. Tež spěwanje kěrlušow pišćele wuběrnje přewodźachu. Dwa kěrlušej spěwaše wosada po štuchach wotměnjejo němsce a serbsce.

Swjedženske předowanje fararja Haenchena wo hronje „Hlejće, kajku lubosć je nam Wótc wopokazał, zo bychmy Bože džěci mjenowani byli – a to tež smy“ (1 Jana 3) wjedžeše wosadu do swěta hudźby. Tež z pomocu pišćelow zamóže Boža lubosć přez wožiwjacy stworićelski duch swoje skutkowanje rozprěstrěwać. Předar pokaza na mysle mystikarja Angelusa Silejsusa, zo je Bóh pišćelera a my smy jeho pišćele. Naposledk prošeše farar Haenchen wšěch na wobnowjenju wobdžělenych pišćelotwarcow dopředka. Před wołtarjom wupraji jim džak za wšu nałożenu prócu

Wot firmy Grossa z Wadec wobnowjene Bukečanske pišćele na dnju poswjećenja njedźelu Rogate Foto: Bukečanska wosada

a přepoda kóždemu čestne wopismo. Z modlitwu, němskim a serbskim žohnowanjom a postludijom na pišćelach so hnujace kemše zakončichu.

Po tym běchu wšitcy na wosadnu žurlu a farski dwór prošeni. Z bjesadu při kofeju a samopječenyh tykancach swjedžeń wuklinča. Hižo za tydžeń, njedźelu Exaudi, 21. meje, běchu wšitcy znova přeprošeni na pišćelowy koncert. **Arnd Zoba**

77. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 10. a 11. junija w Slepom

Ty sy Bóh, kiž mje widźi. (1 Móž 16,13)

Sobotu, 10. junija

14.00 hodź. kolesowa tura po Slepjanskej wosadze, zetkanje na Slepjanskej farje

16.00 hodź. swačina na farje

17.00 hodź. koncert z organistom Johannesom Kralom a chórom Serbskeho ludoweho ansambla w cyrkwi

18.00 hodź. wječer na farje

19.00 hodź. zabawny wječork ze spěwanjom w farskej bróžni

Njedźelu, 11. junija

10.00 hodź. swjedženske kemše z projektowym chórom a spěwnej skupinu Kólesko

12.00 hodź. wobjed a zabawny program na Njepilic dworje w Rownom

15.30 hodź. zakónčaca nutrnosť na Njepilic dworje

Njedźelu budu džěćace kemše, po tym poskići so na Njepilic dworje tež zaběra za džěci. Rozhłosowej sćelakaj MDR a RBB njedźelniše kemše live wusylatej.

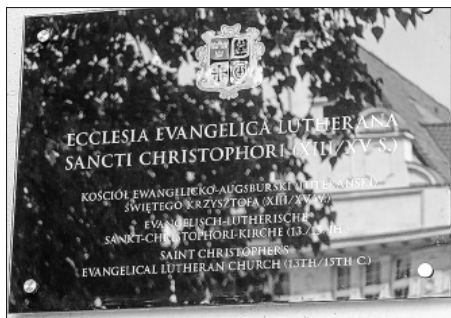
Po lětach 1958, 1967, 1991, 2011 a 2016 přeprošuje Slepjanska wosada lětsa šesty króć na Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń. Bohaty program je přihotowany. Tuž přijědźce wšitcy na rjany dwudnjowski serbski swjedžeń srjedz smažnika w Slepjanskej wosadze!

Ze Serbskim busom do Wróclawja

Hízo před třomi lětami bě Njeswačan Handrij Wirth jězbu do Wróclawja přihotował a ju w časopisu Pomhaj Bóh připowědźił. Bohužel pak njeje so tuta koronapandemije dla přewjesć móhla. Lětsa nětk pada so njedźelu, 21. meje, 26 wobdźelnikow ze Šmitec wozydłownistwom do Wróclawja. Wjetšina bě ze Spal, dalši běchu z Wojerec, Čiska, Židžina, Hodžija, Budyšina a Radworja.

Ranje lubješe krasny slónčny dzeń. Na jězbe po awtodróze wědžeše Handrij Wirth tójšto historiskich zajimawostkow powědać. Na pólskim boku pokaza na Lubań, najwuchodniše město něhdyšeho zwjazka šesćiměstow, kotraž služeše mjez druhim jako škit wikowanskich dróhow ze zapada do wuchoda a do Českeje. Zdobom naspomni serbske wosobiny, kotřiž běchu we Wróclawju studowali, na přikład Jan Arnošt Smoler, Friedrich Sella, zatožer časopisa Pomhaj Bóh, abo Matej Handrik, farar w Slepom.

Tafel při ewangelskej Chrystoforusowej cyrkwi

Fota: Volker Cuška

Prěnja a najwažniša stacija we Wróclawju bě cyrkej swjateho Chrystoforusa, hdžež nas probstowy administrator, farar Karol Długosz, wutrobnje powita. Na tujm městnje steješe w lěće 1267 poswiećena kapala, kotruž wokoło 1410 na cyrkej w gotiskim stilu wutwarichu. Z časa reformacije je wona ewangelska. Wot spočatka

Serbscy wulětnikarjo z dalšimi kemšerjemi we Wróclawskej ewangelskej cyrkwi

19. lětstotka swjećachu so w njej němske Bože služby. Za čas Druheje swětoweje wójny zetkawachu so tu přećiwnicy Hitlera. Kónc wójny so cyrkej wupali a hač do 1958 znova natwari. Ewangelska wosada přewostaji ju ewangelskim Němcam, kotřiž njeběchu po wójnje Wróclaw wopušćili. Cyrkej pak wosta bjez swójskeje wosadneje institucije. 1993 w Pólskej zaso přenju němskorěčnu ewangelsku wosadu po wójnje založichu – wosadu swjateho Chrystoforusa ze sydłom w tutej cyrkwi. Wona so hłownje přez dary financuje, nahladny džěl z Němskeje. Kóždu njedźelu swjeća tu němske Bože služby. Najwjac kemšerjow su Němcy, kotřiž su po 1990 do Wróclawja přičahnyli, a něhdže třecina, kiž su z pólskeje katolskeje cyrkwe do ewangelskeje přestupili. Wosada ma tuchwilu 98 čłonow. W poslednich lětach je so cyrkej swjateho Chrystoforusa na multi-kulti-zetkanišćo wuwila, přetož ju wopytuja tež wěriwi z Ukrainy, Hollandskeje, Jendźelskeje a Němskeje.

Po wuwjedženjach fararja Długosza přizamknjachu so kemše z Božim wotkazanjom. Našej skupinje přidružichu so kemšerjo z Wróclawja a wokoliny a dalša skupina z Berlina, tak zo bě cyrkej poľnje wosadźena. Kěrlušy spěwachmy we wjacorych rěčach, tež w serbskej. Čitanja běchu w němskej, pólskej, ukrainskej a jendźelskej rěči. Serbski superintendent Krystof Rummel předowaše w němskej a zdžela serbskej rěči. Wón a farar Długosz měještaj liturgiju. Zajimawe bě, zo njeprějachmy při Božim wotkazanju wino z kelucha, ale ze za kóždeho přihotowaneho nopaška.

Po wobjedze a slódnym tykancu, kiž bě Handrij Wirth z Njeswačidła sobu přiwjezł, podachmy so na staroměščanski rynek. Tu wobhladachmy sej wosebje cyrkwe, wo kotrychž nam farar Długosz tójšto zajimaweho powědaše. Wopytachmy na přikład něhdyšu ewangelsku cyrkej swjateje Hilžbjety, kotraž bu 1946 sčazana a jako garnizonska cyrkej wojezerskemu ordinariatej katolskeje cyrkwe přepodata. 1999 postajichu před nej pomnik Dietricha Bonhoefera, kotryž bě rězbar Karl Biedermann stworił. Znaty teologa a wojowar přećiwu nacionalsocializmej bě so w lěće 1906 we Wróclawju narodźił. Po puću k busej dachmy njedźelnišu slónčnu atmosferu Wróclawja na nas skutkować. Wšudže na ryneku so ludžo wuchodźowachu abo wonka kofej pijachu a bjesadowachu.

Na awtodróze so jězba dlješe. Planowany wopyt tykowaneje cyrkwe w Jaworje dyrbbeše wobmjezowaneho časa dla wupadnyć. Po puću dom powědaše nam Handrij Wirth wo prjedawšich jězbach do Pólskeje na přikład do Kyrkonošow 2011 a do Žarowskich stron 2014. Jemu a jeho bratřej Měrcinej Wirthej sluša wutrobný džak wobdźelnikow lětušeho Serbskeho busa za rjane a zajimawe dožiwjenja we Wróclawju.

Měrana Cušcyna

Farar Karol Długosz wjedžeše serbsku skupinu po ryneku, hłownym torhošću Wróclawja.

Serbska přédarska konferenca 2023 w Ptačecach

Lětuša Serbska přédarska konferenca zeńdže so 9. meje w Ptačecach. Farar Reichelt z Blunja, kotryž je tež za Ptačecy zamolwity, bě fararjow a fararce ze serbskim wosadnym džěłom do Ptačec přepryš. Po nutrności w cyrkwi, kotruž měješe Serbski superintendent Rummel, scěhowachu wuradźowanja we wosadnej rumności. Duchowni rozprawjachu wo swojim serbskim wosadnym a nadwosadnym džěle.

Najwažniši dypk bě přihot Serbskeho cyrkwinskeho dnja w Slepom 10. junija. Fararka Malinkowa předstaji planowany wotběh a wuzběhny pozitiwny wliw projektoweho chóra. Tutemu běchu so tež někotři čłonojo cyrkwinskeho chóra přizamknili, kotryž dotal njebě serbsce spěwał. Tež kemše cyrkwinskeho dnja mějachy so planować. Fararka Köhlerowa informowaše wo projekće „Zorja“, přez kotryž ma so jědnaće zajimcow wukmanić, w běhu jednoho lěta serbsčinu dospołnje nawuknyć. Napadne bě, zo naspomni so we wjacorych rozprawach póstne a jutrowne spěwanje z wysokim serbskim podźěłom. Tu a tam wobsteja njejasnoće wokoło jeho liturgiskeje tradicije, na přikład wot hdy smědža so jutrowne kěrlušy spěwać.

Wobjed bě w pódłanskej šuli přihotowa-

Wobdźělnicy Serbskeje přédarskeje konferency 2023 w Ptačecach, wotlěwa: sup. Rummel z Hodźija, farar Jordanov z Klětnoho, fararka Köhlerowa z Dešna, sup. n. w. Malink z Budyšina, fararka Malinkowa ze Slepoho, farar Haenchen z Bukec, farar Kšenka z Janšojc, farar dr. Reichelt z Ptačec a farar dr. Malink z Rakec
Foće: priwatne, Trudla Malinkowa

ny, w kotrejž je tež domizniska stwa zarjadowana. Ju sej wobdźělnicy wězo tež wobhladachu. Z wulkej lubosću běchu eksponaty z wosadneho žiwjenja zezběrane a zestajene. Hišće w 1930tych lětach chodžeše někak połojca holcow w serbskej drasće do šule a na konfirmaciju.

Serbska přédarska konferenca skónči so ze zhromadnje zaspěwanym kěrlušom „Knjezowy jandžel“. Wona bě dżesata po wožiwjenju konferency w lěće 2014. Klětuša konferenca ma so wotměć na Michałskej farje w Budyšinje.

Jan Malink

Serbsku rjekowku w Drježdźanach počesćili

„Zabyta rjekowka humanitarneje pomocy“ steji na pomjatnej tafli za Marju Simonowu, kotruž wotkrychu pjatk, 12. meje, na jeje rownišću w Drježdźanach-Johannstadće. Něhdže 80 česćowarjow wuznamnje Serbowki bě so k swjatočności na pohrjebnišću swj. Trojicy zhromadźiło, mjez nimi społnomócnjena za naležnosće Serbow w sakskej ministerstwjce za wědomosć, kulturu a turizm dr. Madlena Malinkec a předswyda Domowiny Dawid Statnik.

Předswyda sakskeho Čerwjeneho křiža Rüdiger Unger pokaza w swojich witanjskich słowach na to, zo wotměje so počesćenje z wotmysłom na Mjezynarodnym dnju hladarjow 12. meje, wšako bě Marja Simonowa pućrubarka moderneho hladanja chorych kaž tež Čerwjeneho křiža w Sakskej.

Dohlad do žiwjenja počesćeneje poda dr. Jürgen Helfricht, publicist z Radebeula, kotryž džěla na biografiji Marje Simonoweje. Pokazujo na jeje pochad ze serbskeje Janašec swójby w Dobruši pola Budyšina rysowaše jeje wuwicě k mjezynarodnje česćenej „maćeri Simonowej“, kotruž sej mnozy tež jako Florence Nightingale Němskeje waža. W jednorych wjesnych poměrach wotroscena žona je jemu „wobdźiwajomna Serbowka a Saksowka“.

Kniha wo jeje žiwjenju a skutkowanju ma klětu wuńć.

Do stawiznow hladanja zarjadowa počesćenju prof. dr. Anja Katharina Peters z Ewangelskeje wysokeje šule w Drježdźanach. Serbske zapřijeće „hladanje chorych“ je jej „najrjeńše pomjenowanje“ tuteho powołanja, w kotrymž ma so w prawym zmysle słowa přeco zaso za pomocy potrěbnymi hladać. Docentka wuzběhny přisłušnosť Marje Simonoweje k narodnej mjeńšinje a zakónči swoje wuwjedženja

zjimajo w serbskej rěči: „Marja Simonowa bě jako Serbowka ikona němskich hladanskich stawiznow.“

Swjatočnosť skónči so z wotkryćom pomjatneje tafle na rownišću Marje Simonoweje, kotraž bě sakskej Čerwjeny křiž w minjenych měsacach za 20 000 euro w wobnowić dało. Dalše zarjadowanja na česć wuznamnje Serbowki maja klětu k jeje 200. narodninam w Drježdźanach, Budyšinje a Dobruši slědować.

Trudla Malinkowa

Při rownišću Marje Simonoweje rozložili nawodnica pohrjebnišća Beatrice Teichmann wobnowjenske naprawy, kiž běchu so w nošerstwjce sakskeho Čerwjeneho křiža přewjedli.

„Wulke wužadanje za přichod: mlódšich ludži zapřijeć“

Rozmołwa z nawodu Bukečanskeje Bjesady Matom Krygarjom z Wuježka

Knjez Krygar, Wy sće nawoda Bukečanskeje Bjesady. Předstajće so prošu skrótko našim čitarjam.

Pochadžam z Picnja w Delnjeje Łužicy. Za čas powołanskeho wukublanja sym w serbskim studentskim internacie w Lipsku swoju žonu Janinu zeznał, kotraž pochadža z Bukec. Tak sym do Hornjeje Łužicy přišoł. Ze swójbju bydlimy mjeztym hižo wjele lět we Wuježku pod Čornobohom. Naju tři dźěći Stanisław, Katka a Tereza su mjeztym mjenje abo bóle hižo doma wučahnili. Powołansce dźělám jako hladar na staciji za dialyzu w Budyskej chorowni. Čestnohamtsce skutkuju jako předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa a jako městopředsyda Serbskeho wosadneho zwjazka. Nimo teho zastupuju we wšelakich gremijach zajimy ewangelskich Serbow.

Hdy je so Bjesada w Bukecach založila a kak je k temu dóšlo?

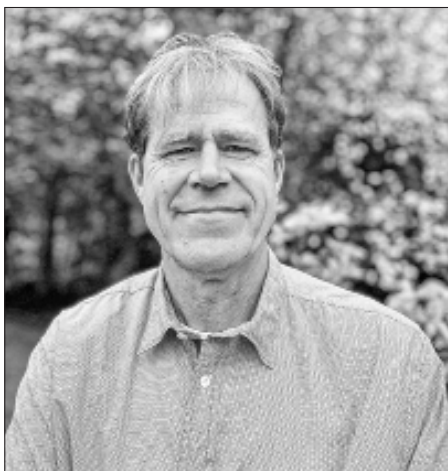
Bjesada je w léće 2010 wušla ze serbskeho rěčneho kursa w Bukecach. Po tym zo je so wučerka druhim nadawkam wěnowała, smy z pomocu maćernorěčnych Serbow ze wsy rěčny kurs jako Bukečanska Bjesada dale wjedli.

Ma Bjesada krutu strukturu z wuzwolenym předsydstwom a zapisanym člonstwom abo je to skerje wólny kruh zajimcow?

Bjesada nima žanu krutu strukturu. Zajimcy zetkawaja so tuchwilu kóždy druhi měsac přeco třeci štwórtk we 18.30 hodź. pod třechu wosady na farje w Bukecach. Organizaciju zetkanjow koordinuju ja.

Kelko sobustawow měješe Bjesada při založenju a kelko je jich dženza?

Kelko na spočatku běchmy, njemóžu ani wjac dokładnje prajić, snano šesćo do wosmjó. Dženza smy w najlěpšim padže třo do šesćo, kiž so zetkawamy. Přeprošnje pak dóstanu přeco nimale dwacećo.

Mato Krygar z Wuježka

Foto: prywatne

Štó su sobustawojo?

Zestawa sobustawow špiheluje narodnu situaciju w našej wosadze. To rěka, zo přislušeja člonoj hłownje staršej generaciji a su rentnarjo. Woni přińdu z Bukec a z wokolnych wsow, z Koporc, Mješic, Wuježka a Noweho Wuježka. Kóždy z nich čuje so někak zwjazany ze serbskim žiwjenjom. Su to maćernorěčni Serbja abo ludžo, kotřiž su hišće w swojim dźěcatstwe serbsce rěčeli abo znajmjeńša w swójbje abo we wsy serbsku rěč slyšeli. Dale mamy tež zajimcow, kotřiž serbsce wuknu, kaž na přikład naš wosadny farar.

Kajke je skutkowanje Bukečanskeje Bjesady? Kak husto maće zarjadowanja a kotre?

Na spočatku mějachu zetkanja bóle charakter serbskeje wučby, kotruž je hłownje přewzał Marko Grojlich. Zaběrachmy so z temami z přirody abo ze wšedneho žiwjenja. Tež Bukečanske serbske stawizny hrajachu wuznamnu rólu. Dženza wuměnjamy so na zetkanjach Bjesady wo wšěch móžnych temach. Druhdy Marko abo ja něšto přihotujemoj. Rady čitamy a přelo-

žujemy tež raz teksty z Pomhaj Bóh. Wusahowacu rólu hraja dalše zarjadowanja, wo kotrež so staramy. Při tym myslu na starodawny nałožk jutrowneho spěwanja, kotryž smy w léće 2012 we Wuježku wozrodźili, na tradicionalny spěwny a literarny wječork w juniju, na adwentničku w decembru a nic naposledk na wosadne popołdnja ze Serbskim superintendentom.

Bjesada je wušla ze serbskeho rěčneho kursa a sće njedawno dalši zarjadowali. Wjedže so kurs dale a z kotrym wuspěchom?

Po dołhich prócowanjach je so z pomocu Witaj-centruma w nazymje lońšeho lěta poradžilo rěčny kurs za 14 započatkarjow na farje w Bukecach přewjesć. Motivacija ludži ze wšelakich starobnych skupin bě rozdźělana. Někotři znajachu serbsku rěč hišće wot doma z časa dźěćastwa, druzy mějachu runje dźěći w serbskej wučbje abo we Witaj-skupinje w Bukecach a zaso dalši so prosće za serbsku rěč a kulturu zajimowachu. Wobdžělišće so tež dvě holcy, kotrejž měještej hižo we Witaj-skupinje w pěstowarni intensiwny kontakt k serbskej rěči. Dźělám tuchwilu runje na pokračowanju kursa wot lětušej nazymy. Je pak čezko, ludži za to motiwować. Runje tak čezko je, wobdžělnikow rěčneho kursa za našu Bjesadu zdobyć, hdžež bychu dalšu móžnosć za serbsku konwersaciju měli.

Kajke su wuspěchi Bukečanskeje Bjesady?

Najwjetši wuspěch Bjesady snadź je, zo so Serbja Bukečanskeje wosady přeco hišće zhromadźuja. Na našich zetkanjach maja móžnosć, serbsce rěčeć a spěwać. Hajimy z tym serbsku zhromadnosć, štož ma w Bukecach dołhu a dobru tradiciju. Hižo naspomnjene jutrowne spěwanje je so etablěrowało a wuprudźuje nic jenož do wosady. Dale je Bjesada tež znamjo, zo su we wosadze hišće Serbja žiwi a zo woni aktiwnje skutkuja. Wožiwjenje drastoweje skupiny a jeje prezentacija na serbskim dworowym swjedženju składostnje 800lětného jubileja Bukec měješe we wosadze přewšo dobry wothłós, štož njeje jenož wulka ličba přihladowarjow pokazala.

Kotre su problemy Bukečanskeje Bjesady?

Zady a předku faluje nam dorost. Resursy su nimale wučerpane. Trochuju ličbu serbsce rěčacych w cyłej wosadze hišće na někak dwacećoch. Bohudžak je kruh zajimcow, sympatizantow a podpěraćelow tež w němskej ludnosći wo wjele wjetši. To pokazaja ličby na dwurěčnych zarjadowanjach abo zwólniwosć so w drastowej skupinje angažować, hdžež je počojca sku- →

Serbska drastowa skupina ze sakskim krajnym biskopom Tobiasom Bilzom składostnje lońšeho 800lětného jubileja Bukec

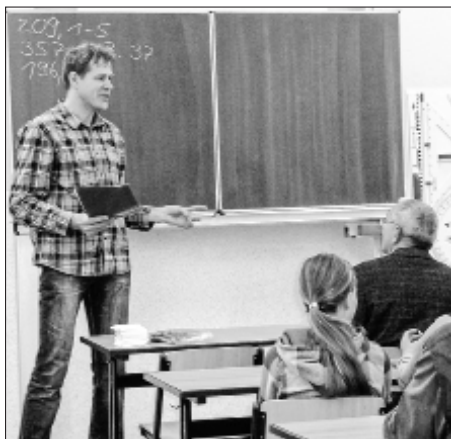
Foto: archiw PB

⇒ piny mlódša hač 23 lět. To pokazaja tež swójby, kiž pósćelu swoje dźěci do Witajskupiny w pěstowarni, do B-wučby na zakładnej šuli w Bukecach abo hnydom do města na serbsku šulu abo Serbski gymnazij. To je wšitko wulkotnje a wažu sej to jara. Při wšěm pak dyrbimy zwěšćić, zo je rěčna asimilacija w principje zakónčena. Rěč je identita a identita je rěč. Z identitu zhubi so džen a bóle wědomje, zo su swójske korjenje serbske. To móžeš we wšěch generacijach derje wobkedźbować.

Bych sej za narańše kónčiny přat zhromadnu wiziju, kak móžemy serbstwo pola nas zaso wožiwić. Jako Delnjoserb wobkedźbujtu wězo z wulkim zajimom a z wulkej sympatiju rěčny projekt ZORJA w Delnjew Łužicy. Mam jón za jenički móžny puć tež pola nas. Ale što ma to do ruki wzac? Čestnohamtsce jako Bjesada abo Serbske ewangelske towarstwo móžemy tajki projekt jenož podpěrować.

Kajki je počah Bjesady k wosadze a k swobodnej ewangelskej šuli w Bukecach?

Mamy z wosadnym fararjom Thomasom Haenchenom wulkotneho podpěraćela

Mato Krygař na džěłarničce Bjesadow 2013 w Bukecach

Foto: archiw PB

a sympatizanta na našim boku. Sam je wón rěč tak daloko nawuknył, zo móže na jutrownym spěwanju, na lětnych dwurěčnych kemšach a w serbskim rozhłosu serbsce předować. Stara so sobu wo to, zo wostanje rěč we wosadze slyšomna. My sej jeho jara wažimy. Wulkotnu podpěru dóstanjemy tež wot wosady a wot kulturneho towarstwa w Bukecach. Bjez jich podpěry njeby so na přikład lońši Serbski ewangelski cyrkwinski džen w Bukecach tak derje radził. Praktisce njemóžemy wjetše zarjadowanje bjez pomocy partnerow we wsy organizować.

K swobodnej ewangelskej šuli žane krute zwiski njeeksistuja. Šula je nam pak hižo wjacore razy šulske rumnosće za našu džěłarničku k dispoziciji stajila.

Ma Bjesada počah k Domowinje? Wobsteja we wosadze hišće Domowinske skupiny abo skutkuje tu motiwator za serbsku rěč?

Jutrowne spěwanje w léće 2015 we Wuježku pod Čornobohom

Foto: Jürgen Maćij

Bukečanska Domowinska skupina je so hižo před wjele lětami starobnych přičin dla rozpušćila. Něhdyši skupinarjo pak nětko rady zarjadowanja Bjesady kaž spěwny wječork, adwentničku abo wosadne popołdne wopytaja. Domowinski motiwator koncentruje so bóle na Malešanske kónčiny. Mam pak druhdy wólny kontakt k njemu.

Bjesady wobsteja tež w Hodźiju, Rakcach a na Horach pola Wojerec. Hajće zwiski k tutym Bjesadam?

Smy w dobrym prawidlownym kontakće. Spytamy sej naše terminy wothłosować. Při tym pak mamy na kóždy pad hišće rezervy. Wulkotna wěc je naša zhromadna džěłarnička. Ju smy přeni raz w léće 2012 pola nas w Bukecach přewjedli. Kóždy lěto wuhotuje jedna druha Bjesada z podpěru Serbskeho ewangelskeho towarstwa tute zarjadowanje. Lětsa zetkamy so 21. oktobra druhi raz na Horach pola Wojerec. Zarjadowanje služi wuměnje nazhonjenjow a dalekublanju a nic naposledk jako multiplikator a motiwator za sobustawow Bjesadow. K zakónčenju mamy zwjětša jara derje wopytane serbske abo dwurěčne džiwadłowe předstajenja. Z tym myslimy tež přeco na najmlódšu generaciju.

Běchu pospyty abo widźiće móžnosće, Bjesady tež w dalšich wsach a wosadach Hornjeje Łužicy založić?

Widžu Bjesady po serbskich ewangelskich

kónčinach derje rozdźělene. Spytamy pak we wobłuku nowozaloženych wulkowosadow tež dalše wosady zapřijeć. Tak mějachmy loni derje wopytany dwurěčny literarny a spěwny wječork w farskej bróžni w Poršicach, kotryž běchu tamniši serbscy wosadni organizowali.

Sće zdobom předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa. Kajke městno zabjeru Bjesady w džensnišim serbskim ewangelskim žiwjenju?

Smy so jako SET wot založenja Bjesadow sem wo to prócowali, je do našeho džěła zapřijeć a podpěrować. To běše prawy rozsud. Džensa móžemy prajić, zo su Bjesady kruty wobstatk našeho towarstwa a serbskeho ewangelskeho žiwjenja. Někotři sobustawojo Bjesadow su tež do našeho towarstwa zastupili. Bjesady wožiwijsa a wobohaća serbske žiwjenje w swych wosadach. Wone so tam wo to staraja, zo wostanje serbske Bože słowo prezentne.

Kotry přichod widźiće za Bjesady?

Wulke wužadanje za přichod je, kak so Bjesadam poradzi, mlódšich ludźi zapřijeć, bjez teho zo so serbska rěč dospołnje zhubi. Spytamy to tu pola nas w Bukecach z drastowej skupinu, kotraž nětko tež zaběru trjeba. Tehodla chcemy w léće 2024 po wjele lětach w Bukecach zaso meju stajić a naložk mejemjetanja wožiwić.

Džakuju so za rozmótwu.

Prašata so Trudla Malinkowa

Spěwny wječork Bukečanskeje Bjesady w Žornosykach 2020

Foto: Arnd Zoba

Za Helmutom Kurjom z Blunja

Helmut Kurjo narodzi so njedzelu Třoch kralow, 6. januara 1935, w Blunju. Hdyž započa tu farar Doering w léce 1942 džěćace kemše zarjadować, bě wón mjez přenimi džěćimi, kiž je wopytowaše. Ke konfirmaciji w léce 1949 wupyta jemu farar Adler hrono „Kotrychž Boži Duch wodzi, či su Bože džěći.“ (List na Romskich 8,14). W 1950tych lětach bě aktiwny w Młodej wosadze. Jako 25lětneho wuzwolichu jeho 1960 do cyrkwinskeho předstejičerstwa. Tute zastojnstwo wukonješe dohromady 47 lět.

Hdyž so w léce 1964 z Helenu Nahobic z Parcowa woženi, da farar Winkler młodymaj mandželskimaj při wěrowanju na zhromadny puć žiwjenja hrono: „Přetož Bóh Knjez je slóncó a škit; Knjez dawa hnadu a česć; wón njewotluma dobrotu njewinowatym.“ (Psalm 84,12). Po swójbnej tradiciji swojeju staršeju kaž tež džěda a wowki bě Helmut Kurjo hłuboko we wěrije zakorjenjeny. Wot 1960tych lět sem wotměwaše čitanske kemše. Wjele lět bě sobustaw wokřesneje cyrkwinskeje rady tehdyšeho Wojerowskeho wokřesa.

Z čělom a dušu wěnowaše so Helmut Kurjo serbskim tradicijam. Serbsku rěč wobknježeše w słowje a pismje. Wjele lět skutkowaše jako braška Wojerowskich kónčin. Jeho wosebita lubosć słušeše serbskim drastam. Wuběrnyje so w nich wuznawaše a dokładnje wědžeše, kak maja so zhotować. Tež na debjenje jutrownych jejkow so wuběrnyje wusteješe. Před něhdže dwaceći lětami započa w swojim domje zarjadować muzej prjedawšeho wjesneho žiwjenja. Tu su wustajene drasty, fota,

Helmut Kurjo w swojim priwatnym muzeju doma w Blunju w léce 2017 Foto: Andreas Kirschke

knihy, jutrowne jejká, ratarske graty, domjaca nadoba a stare meble. Tež typiske serbske jedže móžeše warić a přihotować. Wón bě wurjadna wosobina, znata w Hornjej kaž w Delnjej Łužicy, wot Błótow hač do Budyskeho kraja.

Prašany muž bě Helmut Kurjo tež při swjedženskich kemšach, při wupyšenju cyrkwyje kaž tež při wodženjach po Blunjanskim tykowanym Božim domje. Hač naposledk je cyrkwinske předstejičerstwo z radu a skutkom podpěrowať. Tež hewak bě w Blunjanskim wjesnym žiwjenju jara aktiwny.

W starobje 88 lět Helmut Kurjo po dołhej chorosći 14. měrca 2023 we Wojerowskej chorowni zemřě. Z wulkim wobdžělnjom wotměchu so žarowanske kemše

24. měrca w Blunju. Tež drastynošerki z našeje wulkowosady Wojerecy/Halštrowska Hola a zastupjerjo Domowiny běchu přišli so wot njeho rozžohnować. Hrono čělneho předowanja rěkaše: „Zbóžni su, kiž Bože słowo słyša a je zachowaja.“ (Lukaš 11,28)

Ze słowami „Sym sej wěsty, zo ani smjerć ani žiwjenje ani jandžel ani knjejistwa ani mocy ani něčiče ani přichodne ani wysoke ani hłuboke ani druhe stworjenje njemóže nas džělic wot Božeje lubosće, kotraž je w Chrystusu Jezusu, našim Knjezu.“ (List na Romskich 8,31-39) wupraji Blunjanska wosada swój džak a čuje so w žarowanju zwjazana z Kurjec swójbju.

dr. Stefan Reichelt, farar w Blunju z němčiny T.M.

Z předsydstwa SET

Dnja 9. meje wuradźowaše předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Serbskim domje w Budyšinje. Spočatnje rozprawješe Robert Maćij wo poradženym serbskim ewangelskim kóncu tydženja w Hainewaldze. Tuchwilu džěła Stefan Cuška na internetowej prezentaciji towarstwa. Wona budže w blišim času zaso přistupna. Wot 1. januara 2024 ma so abonement za Pomhaj Bóh podróšić na 15 eurów wob léto. Domizniski dzeń přihotuje so za 18. junija we Wojerecach a w Brětni. 26. awgusta budže dworowy swjedžeń w Hrubjelčicach a 21. oktobra wotměje so lětuša džěłarnička serbskich Bjesadow na Horach pola Wojerec.

Předsydstwu Serbskeho ewangelskeho towarstwa přisłušeja Stefan Cuška z Budyšina, Günter Holder z Rakec, Mato Krygař z Wuježka, Robert Maćij z Hrubjelčic, Měrcin Wirth z Budyšina, Günter Wjenk z Drěwcow a Serbski superintendent Krystof Rummel z Hodžija. **Měrcin Wirth**

Nalětni koncert w Malešecach

Pod nawodom dirigenta Michała Jancy wuhotowa chór Budyšin njedzelu, 14. meje, nalětni koncert w Malešanskej cyrkwi. K zahajenju wustupichu džěći wjesneje Witaj-pěstowarnje. Předsyda chóra Budyšin Benjamin Wirth zanjesje jako solist spěw „Lubka lilija“, kotryž bě 1827 na Malešanskej farje nastal. Foto: Michaela Dźisławkowa

K 50tym narodninam Katrin Ullrichoweje

Hdyž sym w léce 2008 jako farar do Hodźija přišoł, bě tu jenož mało ludźi we wosadze, kotřiž běchu wot naroda sem Serbja. Tebje, Katrin Ullrichowa, pak sym hižo bórže jako Serbowku zeznał. Kak to přińdže, zo je w Twojej swójbje serbskosć hišće žiwa wostała?

Sym předewšěm pola džěda a wowki wotrostła, kotraž staj w Hornjej Boršći pódla nas bydliłoj. Wonaj staj mjez sobu a tež ze mnu jenož serbsce rěčaťoj. Mój džěd rěkaše Jurij Zejler a bě potomnik jedneho bratra znateho serbskeho fararja a basnika Handrija Zejlerja. Wowka Lejna rodź. Lejnerjec pochadžeše z Cokowa, kiž bě tehdom hišće serbska wjeska.

Staršej Tvojeho nana, na kotrejuž statoku tež Tvoja swójbja bydleše, njerěčeš taj serbsce?

Wonaj móžeš taj wězo tež serbsce. Ale w 30tych lětach zašeho lětstotka, hdyž so wšo serbske zakaza, sej wonaj hižo serbsce rěčeć njezwěriš taj. Dokelž běše susod byrgermišter a wulki nacij, kiž na tajke něšto kedźbowoše. Tehodla rěčeš taj potom mojej staršej mjezsobu jenož němsce. Maćerinej staršej pak, Zejlerjecy, běš taj bóle zmužitaj a serbskosć prosće dale haješ taj. Chodžeš taj prawidlownje na serbske kemše w Hodźiju a w druhich wosadach. Wopytowaš taj tež přeco Serbski ewangelski cyrkwinski džěn a běš taj tež pódla, hdyž běchu ewangelscy Serbja po puću. Džěd husto samo wulěty organizowaše. Zwjetša staj džěd a wowka mje na serbske zarjadowanja sobu wzaťoj.

Jubilarka Katrin Ullrichowa Foto: prywatne

Hdyž sy do šule přišła, sy tam tež serbsce wuknyła?

Sym w léce 1980 w Hodźiju do šule zastupiła. W přěnim lětniku mějachu tehdy w Hodźiju hišće wšitcy šulerjo serbsčinu. Tak sym wot spočatka serbsčinu jako rěčnu wučbu měła. Wot druhého lětnika moja rjadownja wjacje serbsce njewuknješe. Tehodla změnich rjadownju, zo bych dale serbsce wuknyła. Serbsčinu smy najprjedy pola knjeni Hany Žuroweje z Baćonja měli, potom pola knjeni Krawcoweje z Pozdec, pola Jakuba Krječmarja z Koblic a naposledk pola Jurja Pjetaša. Wot wosemeho lětnika běch na Serbskej rozšěrjenej wyšej šuli w Budyšinje. Běch drje w B-rjadowni, ale cyła wokolina rěčeše serbsce a tehodla smy serbsčinu tež jako wobchadnu rěč wužiwal.

Wot léta 2005 sy zmandželena z Frankom Ullrichom. Zhromadnje mataj pjeć džěci, kotrež mjeztym tež hižo wšitke do šule chodža. Kotru ról hrajete serbsčina džensa w Twojim žiwjenju?

W mjeztym jenož němskim wobswěće w Hornjej Boršći njeje lochko, serbsčinu hajić. Wšitke džěci wopytuja resp. wopytachu w Hodźijskej zakładnej šuli wučbu serbsčiny. Bohužel njeje serbsčina w Hodźiju hłowny předmjet a na wyšej šuli w Budyšinje so wona scyła njeposkića. Za to wjetše džěci tam ruščinu wuknu. Cyłkownje su naše džěci napřečo serbskej rěči a tradiciji wotewrjene. Woni přińdu sobu na serbske kemše a su zwólniwi sobu skutkować. Sama mam wězo dale serbskich znatych a přecelow a mam z tym přeco zaso skladnosć, serbsce rěčeć.

Serbja w Hodźiju su džakowni, zo sy swoje serbskorěčne znajomosće sobu do wosady nješła. Mjez 2006 a 2018 sy za redakciju našeho wosadneho łopjena zamołwita była. W tutej době sy za wěste džěle we łopjenu serbsku rěč zaso zawjedła a potom tež konsekwentnje wužiwała, tak zo serbski podžěl nětko za wšěch Hodźijskich wosadnych samozrozumliwy. Wosebje za to wutrobny džak! W juniju směš swoje 50. narodniny swječić. K temu přeju Ći, přeja mnozy wosadni a přeje tež zhromadnosć ewangelskich Serbow bohate Bože žohnowanje. Džakuj so za rozmołwu.

Rozmołwjať so Krystof Rummel

Wustajeńca biblijow w němskim Gubinjce

Wot 6. do 21. meje pokazachu w Starej barbjerni w němskim Gubinjce wosebitu wustajeńcu biblijow. Bě to pólsko-němska iniciatiwa, kotraž zaběra so z tematiku wěry a z wuznamom biblije jako swjateje knihi židow a křesćanow. Z němskeje strony je ju organizował Gottfried Hein, něhdyši zarjadniski wjednik chorownje Naemi-Wilke-Stift w Gubinjce. Z pólskeje strony je organizator Bogdan Tomaszewski, farar swjatkowneje cyrkwy w Gubinjce. Spřećelenaj knjezaj hajitaj hižo wjele lět dobre počahy přez hranicu.

Za wustajeńcu je farar Jarosław Gaudek z ewangelskeje cyrkwy w Żninje ze swojeje prywatneje zběrki biblijow wuběrať eksponaty. Mjez nimi běchu zajimawe eksplanary, kiž su zwjazane ze stawiznami Swjateho pisma a jeho přeložkami w běhu lětstotkow. Wustajene běchu tež typiske předmjety z judaizma, kaž kipa, kotruž noša mužojo na hłowje. Dale pokaza so wodžeće za toru, kotrež škita pismowe ró-

le, kiž su Židam swjate. Dosc njewšědny wudžětk běchu lego-klocki, z kotrymiž móža so twarić cyrkwy abo druge městna modlitwy, na přikład templ, podobny temu w Jerusalemy. Projekt je nastał z podpěru Euroregiona Sprjewja-Nysa-Bohr z programa Interreg Braniborska-Pólska.

Farar Gaudek praji wo swojej zběrce: „Přěnju bibliju sym dóstał wot swojeje wowki. Je mi to jara wažna biblija, kiž je wowliwowała cyłe moje žiwjenje a mój wid na swět a na moje džensniše powołanje. Sym wobsedźer wulkeje kolekcie biblijow. Tola móžeće tu widjeć jenož džěl toho, štož mam.“

Dodať je farar Tomaszewski: „Znaju ze stawiznow wokoliny Gubina tež zajimawostku, kotraž je zwjazana z přěnim přeložkom Noweho testamenta do delnjoserbskeje rěče. W času reformacije je jón dokónčil farar Mikławš Jakubica z Lubanic. To je mje jara překwapilo. Tehodla smój chcyťoj za naju wustajeńcu tež ek-

Fararje Jarosław Gaudek (nalěwo z delnjoserbskeje bibliju) a Bogdan Tomaszewski na wustajeńcu Foto: dr. Justyna Michniuk

semplar biblije w delnjoserbskeje rěči měć.“ Za wustajeńcu a zběraćelam biblijow je Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cyrkwi daťo bibliju w delnjoserbskeje rěči, kotraž je wušta w léce 2020.

dr. Justyna Michniuk

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (9)

Gustaw Zarjenk w Chwaćicach (hač do 1936)

Chwačanska wosada založi so z poswjećenjom swojeje cyrkwyje 16. oktobra 1899. Za jeje natwar běchu so předewšěm Serbja z čile skutkowaceho Chwačanskeho serbskeho towarstwa zasadžowali, pjenjezy zběrali a městnosć za cyrkej a faru darili. Podpěru dóstachu při tym wot fararja Imiša w Hodžiju a Hłowneje konferency serbskich duchownych. Nowej wosadze přislušeše někak 900 wosadnych, z kotrychž bě něhdže 85 procent Serbow.

Na dnju poswjećenia cyrkwyje so z dobom 28lětny Gustaw Zarjenk (Georg Gustav Säring) jako wosadny farar zapokaza. Wón pochadžeše ze Załomja, hdžež bě so 15. februara 1871 jako syn wučerja Jurja Zarjenka narodžił. Wotrostł je w Hrodzišću, hdžež bě nan wot 1873 dołhe lěta z kantorom. Po wuchodženju ludoweje šule přizamkny so wopyt gymnazija w Budyšinje. Za čas studija teologije w Lipsku wot 1890 do 1894 wobdžěli so kóždy lěto w semesterskich prózdninach na Serbskim homiletiskim seminarje pola fararja Imiša w Hodžiju. Zastojnsce skutkowaše najprjedy něšto časa jako pomocny farar w Bukecach a we Łupoji a jako diakon Budyskeje Michałskeje wosady, doniž njepřinđže 1899 do Chwaćic, hdžež nimale štyri lětdžesatki wosta.

W Chwaćicach swjećeše farar Zarjenk kóždy njedzelu a swjaty dzeń serbske a němske kemše. Z tym zbudži spočatnje njezrozumjenje pola Serbow, kotřiž mjenjaču, zo telko němskeho trěbne njeje a zo wšak běchu so hłownje woni wo twar cyrkwyje postarali. Runje tak so někotři Serbja hóršachu, zo so cyrkej na němskich a nic na serbskich kemšach poswjeći. Bórže wšak so wurunany narodny konsens we wosadze namaka.

Poboku fararja skutkowaše w Chwaćicach wot lěta 1900 cyrkwiniski wučer a kantor Jurij Fischer (Rybak). Nimo teho běštaj mjez sobu přiwuznaj, přetož kantor woženi so z fararjowej sotru Marthu Zarjenkec z Hrodzišća.

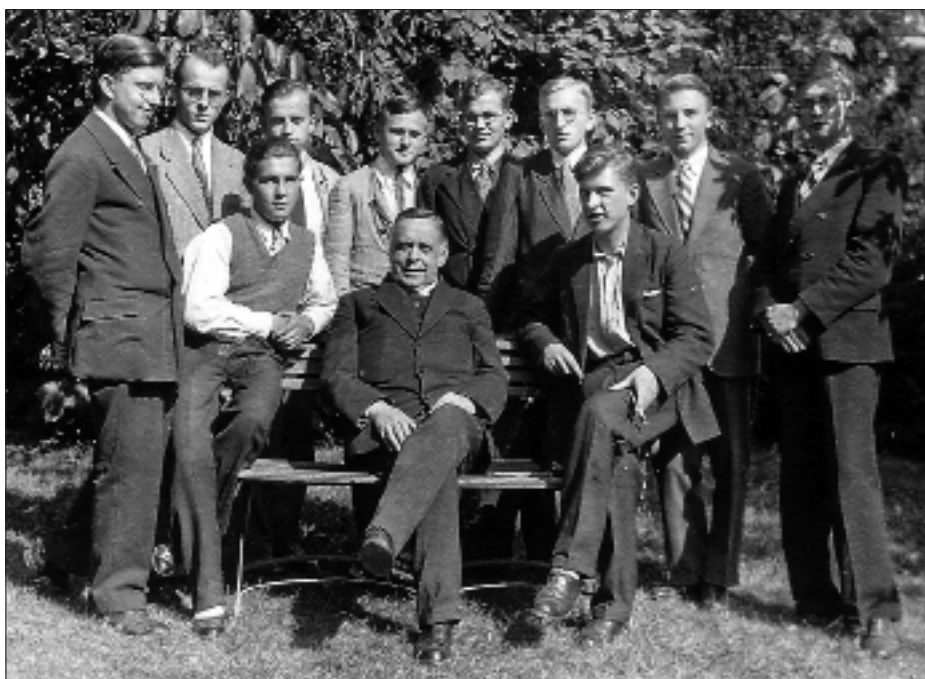
1903 slubi so farar Zarjenk z Hilžbjetu Hunnius, dżowku překupca z Arnstadta w Duringskej. Mandželstwo wosta bjez džeći.

Gustaw Zarjenk skutkowaše w přěních lětdžesatkach bóle začichim. Nimo wosadneho džeļa přewjedže w Chwaćicach tež nadregionalne swjedženje kaž 1904 Misionski, 1909 Bibliski a 1912 Gustav-Adolfski swjedžeń. 1908 založi so pozawnowy chór. 1910 přewjedže so w cyrkwi koncert z Bjarnatom Krawcom a serbskimi spěwarjemi. Serbske prócowanja farar Zarjenk podpěrowaše. Wot lěta 1897 bě sobustaw Maćicy Serbskeje. Hdys a hdys přednošo- waše w Chwačanskim serbskim towarstwje.

Na kóncu swojeho zastojnskeho časa přewza Gustaw Zarjenk šěršu zamołwitosć. Z 1. aprylom 1929 bu jako naslědnik fararja Morica Domaški z Budestec za serbskeho wyšeho fararja powołany. Z tym bě zamołwity za wšě serbske cyrkwinske naležnosće w sakskich ewangelskich wosadach, a to we wšitkich třoch dwurěčnych eforijach, w Budyskej, Lubijskej a Kamjenskej. W Budyskej eforiji bě z dobom zastupjer němskeho superintendenta. Jako serbski wyši farar měješe tež na starosći nawodnistwo Serbskeje předarskeje konferency, Serbskeho homiletiskeho seminarja,

Na wuměnk přesydlili so Gustaw Zarjenk z mandželskej do Budyšina na Mättigowu 45. We wulkej nuzy přenjeje zymy po wójnje so žiwjenje bjezdžěčneju starcow tragisce skónči. Wostabjena zemřě mandželska 69lětna w nowemburu 1945; wón je mėsacaj pozdžišo, 28. januara 1946, w starobje 74 lět „w chudobje a samoće z hłodom a zymu zahinył“ (po słowach Gerharda Wirtha). Pochowanaj staj na Budyskim Tuchorju, hdžež je jeju row dawno zrunany.

Chwaćicy hižo serbskeho fararja njedóstachu. Druzy duchowni wupomhachu, tola ličba serbskich kemšerjow woteběraše.

Serbski wyši farar Gustaw Zarjenk (srjedža sedžo) ze studentami teologije na Serbskim homiletiskim seminarje w 1930tych lětach w Chwaćicach

Repro: archiw PB

Serbskeho lutherskeho knihowneho towarstwa, serbskich kemšow w Drježdžanach a wudaća noweho nakłada serbskich spěwarskich w lěće 1931.

K 1. awgustej 1936 poda so farar Zarjenk na wuměnk. Z jeho wotchadom rjadowaše brune cyrkwinske wjednistwo w Drježdžanach naležnosće nětko w swojim duchu. Přećiwo woli serbskeho duchownstwa postaji Jana Kaplerja w Njeswaćidle, kotryž bě so jako sobustaw NSDAP nacionalsocialistiskemu hibanju přizamknył, za serbskeho wyšeho fararja. Za Chwačansku wosadu přewza generalne zastupnistwo farar Julius Riota z Rakec, sobustaw NSDAP a SA. Jako farski wikar zasadži so w Chwaćicach kandidat teologije Herman Rychtar z Rakec, něhdyši wobdžělnik na Serbskim homiletiskim seminarje pola fararja Zarjenka. Bórže wšak zwofachu Rychtarja do wójny, z kotrejež so hižo njewróci.

Tak so wo kermušnej pónđzeli 1956 rozprawješe: „Serbscy fararjo jězdža do našeje wosady, zo bychu Serbam njedzelu abo na róčnych časach serbsce předowali. Měsacy dołho nimaju Serbja Chwačanskeje wosady žanych serbskich kemšow. A hdyž su serbske kemše postajene, – je cyrkej prózdna! Dyrbimy ze serbskimi kemšemi přestać?“ (PB 12/1956)

Z lěta 1961 rekaše: „Hižom někotre lěta dołho wotmėwaja so w Chwaćicach wob lěto jenož štyri króć serbske kemše. Prjedy je na serbske kemše přeco 20 ludži chodžiło, a nětko jenož hišće pjeć.“ (PB 4/5/1961)

W lěće 1971 mějachu dvě serbskeje Božej služby. (PB 3/1972) Tež 1984 swjećaču so hišće dwoje serbske kemše z pjeć kemšerjemi, kotřiž běchu w přerězku 77 lět stari. Jónu, w lěće 1981, přeprosychu Chwaćicy na Serbski ewangelski cyrkwiniski dzeń.

Trudla Malinkowa

Nowa kniha wo Dešnjanskej cyrkwi wušla

Wjes Dešno ma za Delnju Łužicu podobny wuznam, kaž matej jón w Hornjej Łužicy Bukecy abo Poršicy. Wšě tři su nahladne burske wsy a wosady, w kotrychž je so serbska rěč a ewangelske Serbstwo dlěje zdžeržalo hač we wokoliny. Za wšitke tute tři wosady su w zańdženym léće 2022 wušli chroniki, w kotrychž so serbske korjenje na wšelake wašnje popisuja. Kniže wo Bukecach a Poršicach stej so hižo loni w nowemberskim čisle Pomhaj Bóh předstajiloj. Za Dešnjansku chroniku podam tu swoje mysle.

Kniha ma wjacore wosebitosće, kotrež su pola tamnych projektow podobneho raza skerje rědke. Na přikład ma kniha dwaj titlaj. Jedyn namaka so na titulnej stronje: „Die Kirche in Dissen – Serbska cerkwja w Dešnje“. Dalši steji nutřka na stronje 3: „Dissen/Dešno. Die ‚Alte Wendische Kirche‘ und ihr Pfarrer Gotthold Schwela/Bogumił Šwjela“. Dalša wosebitosć je, zo su wšitke pjeć kapitlow knihi napisane wot wjacorych awtorow, tak zo njeje móžno, wěsty tekst wěstemu awtorow přirjadować. Dokelž pak bě Alfred Roggan jako awtor na wšitkich kapitlach wobdžěleny a bě nim to hišće redaktor cyteje knihi, směmy w nim hłowneho zamołwiteho tuteho wudaća widzieć.

Hižo w léće 2009, potajkim před 14 lětami, je wobšěrna chronika Dešna wušla. Serbski stawiznar Pěťš Jahn bě w njej po dał dokładnje ze žórłow zdžělane stawizny wsy wot jeje započatkow hač do lěta 1945 a Babette Zenkerowa, dołholětna wjednica domizniskeho muzeja, bě chroniku wudospołniła z bohaće ilustrowanym kapitlom wo wuwicach po 1945. Nowa chronika přinjeje wobšěrne dodawki k Jahnowej chronice, kotrež potrjehja štyri tematiske kruhi:

- dodawki k twarskim a serbskim stawiznam cyrkwy a wsy (str. 19–37),
- fararjo, kotřiž skutkowachu po léće 1945 w Dešnje (str. 41–56),

- skutkowanje fararja Bogumiła Šwjela (str. 59–79),
- wobnowjenje cyrkwy w Dešnje 1934–37 (str. 81–134).

W knize napadnu wšelake terminologiske njejasnosće. Na dwoji titul smy hižo horjeka pokazali. Dešnjanska cyrkej charakterizuje so jako „Alte Wendische Kirche“ a jako „Wendische Landkirche“ (str. 19 a 33). Přerjotnje wužiwaše so słowo „Landkirche“ za te měšćanske cyrkwy, kotrymž běchu radne wsy připokazane. Hdyž běchu tute wsy serbske, so tute cyrkwy tež „Wendische Kirche“ mjenowachu, zo bychu so rozeznowali wot druhich měšćanskich cyrkwow. Za wjesne cyrkwy wšak je to hinak, wosebje, hdyž steji jenož jedna cyrkej we wsy. W tutym padže přidaće charakteristiki kaž „Land-“ abo „Wendische“ jenož zamuća. Kóždy wjesna cyrkej je jedna „Landkirche“ a kóždy cyrkej, w kotrež je so prawidlownje serbsce předowało, by so móhla „Wendische“ mjenować. Přidawk „alte“ zaso sugeruje, zo steji w Dešnje tež hišće nowa cyrkej. W Radworju móže so wo „starej cyrkwi“ rěčeć, dokelž maja tam tež dalšu, nowu cyrkej. Dale nastanje prašenje, wot hdy smě so słowo „alte“ za jednu cyrkej naložować.

Alfred Roggan wobkrući swoju terminologiju ze słowami, zo cyrkej „přez swoje wuhotowanje z burskimi symbolemi a serbskimi napismami jasnje na ju wužiwacu wosadu pokazuje“. Cyrkej je za njeho „nošerka stareje burskeje kultury“ (str. 37). Nastanje wězo prašenje, hač smě so tež mnohim tamnym Łužiskim cyrkwjam, kiž njepokazaja pozdatnu bursku kulturu abo serbske napisy, predikat „Alte Wendische

Nowa kniha wo Dešnje

Landkirche“ spožić abo nic.

Dalši problem w knize potrjehi fararja Šwjela. Čestna tafla na jeho rowje z lěta 2018 pomjenuje jeho jako „serbski faraf Wuznawarskeje cerkwje“. Tak bě jeho tež Alfred Roggan w Lětopisu 2020 charakterizował. Tola tuta formulacija bě diskusije zbudžiła, dokelž bě Šwjelowe sobustawstwo w cyrkwiskim protestnym hibanju skerje formelne było. 1937 bě je přez wustup za-

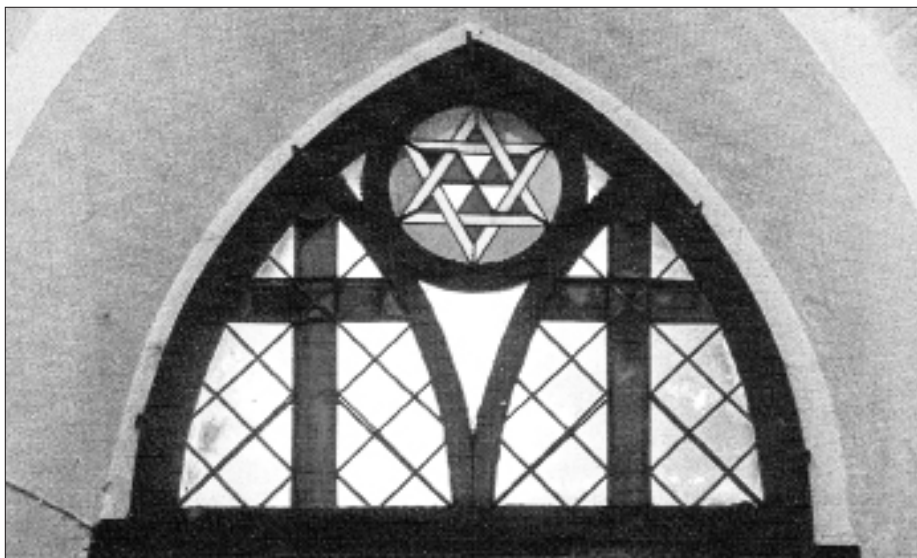
kónčil, dokelž njebě mjez druhim zwólniwy, podpisać wotpokazanje tak mjenowaneho „Arijeroweho paragrafa“ w rumje cyrkwy, štož běše jedne ze zakadnych žadanjow Wuznawarskeje cyrkwy. W knize je prašenju, hač bě Šwjela sobustaw Wuznawarskeje cyrkwy, cyły wotrězk wěnowany (str. 59–79). Mi chce so zdać, zo awtoraj Pěťš Šurman a Alfred Roggan wot swojeju dotalnej nahladow woteńdžetaj. Tole so zwurazni na přikład w formulaciji, zo „wuznawace křesćanstwo njeje na kóždy pad wotwisne wot sobustawstwa we Wuznawarskeje cyrkwi“ (str. 71).

Za najwadžniše mam wotrězki wo wuhotowanju Dešnjanskeje cyrkwy z lěta 1937 (str. 81–120). Wumolowanje cyrkwy so w słowje a we wobrazu wobšěrnje dokumentuje. Smě drje so prajić, zo pochadže tej teologiski koncept a dwurěčne teksty napisow wot Šwjela, wot molerja Paula Thola a jeho sobudžělačerja Paula Duringa pak je wumětske wuwjedženje. Napadnje runohódne serbsko-němske wuhotowanje, kotrež bě tehdy hišće móžne. Zajimawe je, zo wužiwaše Šwjela k wułożenju hodowneho wobrazu město bibliskeho hrona serbsku štučku Mata Kosyka.

Nad durjemi zapadneho zachoda cyrkwy je w škleńcy widzieć žolta šěsćróžkata hwězda. Wona bě so hišće w Jahnowej chronice (str. 78) wuložila jako židowska Dawidowa hwězda, kotruž bě Šwjela 1937 připrawić dał. Roggan ma to za młódsu legendu. Po jeho mńenju pochadza hwězda z časa natwara wěže, potajkim z lěta 1869, a počahuje so na Jezusa Chrystusa, kiž pochadza z roda Dawida (str. 85). To zda so mi lěpše wuložowanje być, wosebje hladajo na Jezusowe słowo: „Ja sym korjeń a ród Dawidowy, jasna jutnica.“ (Zjewjenje Jana 22,16)

Kniha je džakowano bohatemu spěchowanjemu přez Braniborsku krajnu centralu za politiske kubłanje a Spěchowanske towaristwo za serbsku rěč w cerkwi nimoměry wulkomyslnje wuhotowana. Zajimcy dóstanu ju darmo na Dešnjanskej farje kaž tež pola awtorow Katje Atanasoweje a Alfreda Roggana.

Jan Malink

Dawidowa hwězda nad zachodom do Dešnjanskeje cyrkwy

Foto: archiw PB

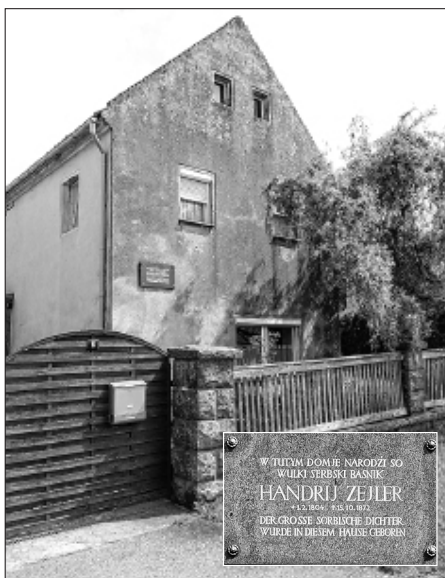
Powěšće

Berlin. Na nalětnjej krajnej synodze cyrkwy EKBO, kotraž so 21. a 22. apryla w Berlinje schadzowaše, wuhotowa Dešnjanska fararka Katharina Köhlerowa sobotnišu rańšu nutrnosć, w kotrejž kěrluš „Najrjeńši Jezus“ w delnjoserbsčinje zanjese a na wažnosć serbskeho cyrkwinskeho džěta w Delnej Łužicy pokaza. Rozprawu wo wobšěrnym skutkowanju serbskeje přirady předstaji generalna superintendentka Theresa Rinecker. Mnozy synodalajo běchu hnući wo słyšanim. Kulturna mnohotnosć w cyrkwi EKBO zawostaji hłuboki začićsć.

Wojerocy. 44lětny farar Daniel Schmidt z Rózborka je nowy superintendent cyrkwinskeho wokrsjesa šleskeje Hornjeje Łužicy. Na posedženju wokrsjesneje synody, kotraž so 6. meje we Wojerowskim gymnaziju Johanneum schadzowaše, hłosowaše za njeho přemóžaca wjetšina synodalow. Wón naslěduje 65lětneho superintendenta dr. Thomasa Koppehla, kotryž so po 16 zastojnskich lětach na wuměnk poda. Daniel Schmidt bě jednaće lět farar w Rózborku a skutkowaše hižo wot lěta 2020 jako zastupowacy superintendent cyrkwinskeho wokrsjesa.

Korjeń. Serbsko-němske kemše swjećeše njedźelu Kantate, 7. meje, 21 kemšerjow w Korjeńskej cyrkwi. Předowanje měješe lektor dr. Hartmut Leipner. Z kwěćelom ze serbskimi bantami počesćichu po kemšach bywšeho wosadneho fararja Jana Bogumiła Fabriciusa při jeho pomniku před Korjeńskej faru. Po tym sčehowachu wšitcy kemšerjo přeprošenje na kofej.

Budyšink. Na swětowym dnju pčotkow sobotu, 20. meje, wotewrěchu w Budyšinku šćežku po slědach Hadama Bohuchwała

Hać do njedawna bě tafla na ródny domje Handrija Zejlerja w Słonej Boršci wot wulkeho štoma zawodžěta. Mjeztym su štom pušćili, tak zo je čestna tafla za wuznamneho fararja a basnika zaso zjawnosći přistupna.

Fóće: Trudla Malinkowa

Šěrachy. Zarjadowanje zahajištaj wosadny farar Michael Ramsch a iniciator wopomnjeća Günter Sodan w Budyšinskej cyrkwi. Po tym podachu so wobdźělnicy zhromadnje na něhdže štyri kilometry dołu Šěrachowu šćežku, kotraž je z dohromady pjeć informaciskimi taflami wo pčotarskich zasluzbach serbskeho fararja wuhotowana. Hać na jednu su wšitke tafla dwurěčne wuhotowane. Zajimawe zarjadowanje a krasne wjedro běštej mnohich serbskich a němskich zajimcow do Budyšinka přiwabiło.

Ptačecy. Na iniciatiwu Martiny Pečikoweje wotmě so njedźelu, 21. meje, přenje serbsko-němske popołdne w Ptačecach. Zarjadowanje zahaji so w cyrkwi z dwurěčne nutrnosću, na kotrejž předowaše farar dr. Stefan Reichelt. Serbske čitanja a próstwy přednjese katolska Serbowka Marija Šoćić, kotraž džěta pola Domowiny jako motiwatorka za serbsku rěč. Kěrluše spěwachu kemšerjo serbske a němske. Nutrnosći přizamkny so zhromadny kofej a bjesada před domizniskej stwu. Skupina Złokomorjska pšěza wobruhi popołdne z folklornej hudźbu.

Spominamy

Před 150 lětami, 20. junija 1873, narodži so farar **Hajno Rizo** w Strjažowje. Jeho nan bě zaslužbny serbski wučer, kantor a basnik Mato Rizo (1847–1931). Po wotzamknjenju gymnazija studowaše syn teologiju w Berlinje a Halle. Hromadze z dalšimi Serbami swojeje generacije bě tehdy aktiwny w młodoserbskim hibanju. 1901 w Berlinje ordiněrowany nastupi swoje přenje farske

městno w Jansojcach. Tu přesadzi, tež přećiwu spećowanju wosadnych, wužiwanje nowych delnjoserbskich spěwarskich. 1904 založi z někotrymi dalšimi duchownymi serbski časopis *Wosadnik* z cyrkwinskimi powěšćemi za Picnjansku a Janšojnsku wosadu. Składnostnje stoletneho jubileja Janšojnskeje cyrkwy 1908 postara so wo jeje wobnowjenje a zatwar nowych pišćelow. Na wobloženje pišćeloweje łubje da, štož bě porědko w Delnej Łužicy, napisac serbske hrónčko „Chwal togo Kněza, moja duša!“, kotraž tam džensa hišće na njeho dopomina. 1910 powołachu jeho za fararja do najwjetšeje delnjoserbskeje wosady, do Bórkowow. Po dołhej chorosći zemřě 1917 w starobje 44 lět w Choćebuskej chorowni a bu na tamnišim pohrjebnišću pochowany. Wón zawostaji wudowu z třomi njewotroscenyimi džěćimi. T.M.

Dary

W aprylu je so darilo za Serbske ewangeliske towarstwo 100 eurow a 24 eurow a za Pomhaj Bóh 100 eurow, 92 eurow, 50 eurow, 42 eurow a 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Přeprošujemy

- 04.06. Swjeden Swjateje Trojicy**
10.15 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. n. w. Malink)
- 10.06. a 11.06. sobotu a njedźelu**
Serbski ewangeliski cyrkwinski džen w Slepom
- 11.06. 1. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 serbske kemše w Slepom, přenjesu so w serbskim rozhłosu
14.00 dwurěčne lesne kemše na Dubiču w Rakecach
- 18.06. 2. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Janskej cyrkwi we Wojerecach z Božim wotkazanjom (sup. n. w. Malink, farar dr. Reichelt), při zamknje so program Serbskeho domizniskeho dnja w Brětni
- 25.06. 3. njedźela po Swjatej Trojicy**
14.00 Janska nutrnosć w Rakecach
- 29.06. štwórtk**
18.00 Bjesada we Wuježku pola Krygarjec
- W juliju wusyła so ewangeliske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.*
- 02.07. 4. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)

Pomhaj Bóh
časopis ewangeliskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangeliske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.